

Mircea Rusnac

Deportarea bănătenilor în Bărăgan (1951) din perspectivă istorică

„Lupta împotriva chiaburilor” a reprezentat o etapă obligatorie pentru staliștii din România în mersul către o societate ideală din punctul lor de vedere, conform cu teoria marxist-leninistă, a egalității în sărăcie. De aceea, încă din momentul aplicării mult mediatizatei reforme agrare din 1945, a urmat un proces de diminuare a venitului particular în mediul sătesc. După acapararea integrală a puterii în stat și transformarea României în democrație populară de tip sovietic, asaltul împotriva țăranilor înstăriți a devenit prioritate generală. În septembrie 1948, liderul suprem al partidului-stat stalinist, Gheorghe Gheorghiu-Dej, declara: „După reforma agrară care a expropriat clasa moșierilor, s-a mai menținut clasa capitalistă cea mai numeroasă – chiaburimea – care, după celebra expresie a lui Lenin, generează capitalism zi de zi, ceas de ceas, spontan și în proporție de masă.” (1) În consecință, decretul nr. 83/1949 naționaliza și ceea ce se defineau atunci drept „proprietățile moșierești nedivizate în urma reformei agrare din 1945.” (2)

Plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 3-5 martie 1949, care declanșa nefastul proces al colectivizării pământurilor, constata, în stil stalinist, „ascuțirea luptei de clasă dintre țăranimea săracă și mijlocașă, pe de o parte, și chiaburime, pe de altă parte.” (3) Cu acea ocazie, a fost adoptată și hotărârea privind necesitatea „îngrădirii și lichidării elementelor capitaliste în agricultură.” (4) Tot atunci, același Gheorghiu-Dej conchidea: „Trebuie să ne fie nouă înșine clar că, lovind în chiabur, vom întări alianța noastră cu țăranimea mijlocașă și cu cea săracă.” (5)

La 7 aprilie 1950, el adăuga: „Elementele chiaburești, care își văd îngredită posibilitatea de a jefui oamenii muncii, trec la acte teroriste, la acte de sabotare a colectărilor și însămânțărilor, la încercări de compromitere a cooperativelor și în special a tinerelor gospodării colective. Cu viclenia sa caracteristică, chiaburul împrăștie tot felul de zvonuri mincinoase privitoare la gospodăriile colective, pentru a speria și intimida pe țărani. În acțiunea lor tâlhărească, chiaburii sunt ajutați, mai ales în Ardeal, de elemente reacționare ale clerului catolic și de diferite secte religioase, în sânul cărora se camuflează elemente legionare, fasciste și spioni anglo-americani.” (6) În câteva cuvinte, Gheorghiu-Dej sintetiza astfel întreaga concepție stalinistă asupra țăranimii, procopsită cu „colectări” și „gospodării colective”, față de care nu se putea reacționa decât cu riscul etichetelor de „legionari”, „fasciști” și „spioni”!

Apoi a fost adoptată hotărârea Consiliului de miniștri (H.C.M.) nr. 1154 din 26 octombrie 1950, prin care era reglementat modul de mutare și domiciliu în centrele urbane „prea populate”, (7) pentru ca nici orășenii să nu se plângă că ar fi fost neglijați de binefacerile stalinismului!

Prin H.C.M. nr. 344 din 15 martie 1952 se specifica (în articolul VI) că „Ministerul Afacerilor Interne poate, pe baza (...) hotărârii sale, să ordone strămutarea din centrele suprapopulate a oricărei persoane, a cărei prezență nu mai este necesară acolo, ca și strămutarea din localități a acelor persoane, care prin manifestările față de popor obstrucționează construcția socialismului în Republica Populară Română. Persoanelor sus-numite poate să li se stabilească un domiciliu obligatoriu în orice localitate de pe teritoriul țării.” (8) H.C.M. nr. 326/S din 27 august 1951 conținea indicații în legătură cu înființarea de noi localități, în care să fie așezate familiile celor deportați din diferite regiuni ale țării. (9) Procedul deportării, intens utilizat în Uniunea Sovietică, era considerat și de staliștii autohtoni cel mai potrivit pentru rezolvarea „problemei chiaburești”. Mai ales că, împotriva stărilor de lucruri insuportabile, se înteteau reacțiile de protest ale țăranimii. De exemplu, în vara lui 1949 au avut loc răscoale ale țăranilor din județele Bihor și

Arad împotriva colectivizării, ca și a sistemului aberant de colectări. Ca represalii, o serie de participanți la aceste mișcări au fost executați, iar alții dislocați. (10)

Cam în aceeași perioadă, a „luptei finale împotriva chiaburimii”, conducerea stalinistă a țării mai era preocupată profund și de o altă problemă, tot atât de importantă: Iugoslavia! Conflictul Stalin-Tito din acei ani a îmbrăcat forme de-a dreptul grotești. În raportul său, intitulat Partidul Comunist din Iugoslavia în mâinile unor asasini și spioni, prezentat la consfătuirea Cominform-ului (Biroului informativ al partidelor comuniste și muncitorești) din noiembrie 1949, Gheorghiu-Dej atrăgea atenția asupra pericolului infiltrării unor elemente dușmănoase în rândurile partidului: „Vigilența maselor trebuie să ia forme organizatorice. Trebuie să demascăm și să stârpim în rândurile noastre elementele naționaliste burgheze și pe toți agenții imperialismului, sub orice formă s-ar ascunde.” (11) Iar într-o altă expunere în fața activului de partid din 8 decembrie 1949 afirma: „Populația muncitoare sârbă, în întregul ei, trebuie să fie o forță activă în lupta împotriva bande de spioni și asasini a lui Tito-Rankovici. Banda Tito-Rankovici caută să infiltreze în rândurile acestei populații pe agenții ei plătiți. Noi trebuie să obținem ca poporul muncitor român și naționalitățile conlocuitoare, inclusiv populația muncitoare sârbă din R.P.R., să formeze un zid de nepătruns pentru agenții criminalei clici de spioni și asasini a lui Tito.” (12)

Ca urmare, numeroși intelectuali și fruntași ai sârbilor din România au fost arestați, judecați și condamnați. Procesul „trădătorilor și spionilor titoiști”, judecat de Tribunalul militar din București între 1-7 august 1950, s-a soldat cu trei condamnări la moarte (Djuro Basler, Nicola Milutinovici și Vidosă Nedici) și alte nouă condamnări variind de la muncă silnică pe viață la 3 ani închisoare corecțională (Miloș Todorov, Boșco Lațici, Bojidar Stanoievici, Milorad Adamov, Miladin Silin, Angelco Peiovici, Jiva Petrov, Svetomir Radosavlievici, Nicola Medici). (13) Pe lângă aceștia, au mai fost reprimăți și alți fruntași sârbi: Bora Petrov, Milan Nicolici, Steva Petrov, Ivan Stamoran, Gioca Cnejev, Sima Ianoșev, Borislav Conici, Ioța Sapungin, Milutin Sepeșan, Milutin Adnagi, Mladen Ilin, Costa Peici, Borislav Lala-Dobrin etc. (14)

Punctul comun al propagandei și acțiunii împotriva chiaburilor și a Iugoslaviei era Banatul. Aici exista o țărânie incomparabil mai înstărită decât în celelalte regiuni ale țării, iar apropierea frontierei cu Iugoslavia, unde era la putere un „regim chiaburesc”, era considerată deosebit de propice infiltrării de elemente subversive. „Teama de contaminare a populației românești cu erezia titoistă pare astăzi ridicolă, preciza Victor Frunză. Atunci, însă, frica și suspiciunea creau o atmosferă de autentică teroare.” (15)

În legătură cu locuitorii zonei de frontieră cu Iugoslavia, prin H.C.M. nr. 200/1951 s-a hotărât ca „unele categorii” de pe o fâșie de 25 km. de la graniță să fie strămutate în interiorul țării. (16) Liubomir Stepanov menționa: „În primăvara anului 1951 a fost întezită propaganda antititoistă în presă și în cadrul organizațiilor de partid, cu scopul de a se crea o psihoză de nesiguranță în rândul populației. Concomitent, au fost efectuate și verificările în teren, pentru identificarea persoanelor «suspecte», conform listelor întocmite. Și, în fine, Hotărârea Ministerului afacerilor interne din 05.06.1951, pentru declanșarea acțiunii.” (17) În același timp, au fost concentrate mari efective militare, ale Securității, Miliției și grănicerilor. Aproximativ 10.000 de soldați au blocat zona de frontieră, iar alți circa 12.000 de soldați și ofițeri au fost desemnați să execute operațiunea de ridicare și însoțire până la destinație a celor deportați. (18)

Spațiul de 25 km. de-a lungul frontierei iugoslave se întindea între satele Beba Veche (județul Timiș) și Gruia (județul Mehedinți), acoperind un număr de 203 localități din actualele județe Timiș, Caraș-Severin și Mehedinți. Cu locuitorii ridicați de aici au fost create 18 noi localități în Bărăgan. (19)

William Totok preciza: „Dislocările planificate de conducerea P.M.R. necesitau masive forțe organizatorice și administrative, la care au participat, potrivit documentelor din arhivele românești, activiști de partid și de stat, lucrători ai Ministerului de interne, trupe de Securitate și armată, funcționari ai diferitelor ministere. Toată acțiunea a fost coordonată de Ministerul de interne, în frunte cu Teohari Georgescu.” (20)

Conform unei directive strict secrete, trebuiau dislocate „pe o adâncime de 25 km.” lângă frontiera cu Iugoslavia trei „categorii de elemente periculoase”: în „prima categorie” intrau

„cetățenii statelor imperialiste și ai Iugoslaviei, precum și persoanele cărora aceste state nu le mai recunosc cetățenia”, „funcționarii epurați, militarii deblocați și liberii profesioniști excluși (...) care nu sunt originari din această zonă”. În categoria a doua intrau refugiații din Basarabia, macedonenii, „elementele care au făcut parte din unitățile germane S.S.”, titoiștii, contrabandiștii și călăuzele pentru treceri frauduloase de frontieră, „rudele celor care au fugit din țară” și ale celor „care au ținut sau țin legătura cu bandiții lichidați sau cei în curs de lichidare, precum și cei care i-au sprijinit sub orice formă”, chiaburii și cărciumarii, foștii comercianți care au lucrat cu străinătatea, industriașii și moșierii. Din cea de-a treia categorie făceau parte foști deținuți de drept comun care au săvârșit o infracțiune gravă („sabotaj economic, delapidare, tâlhărie”). (21)

Ca urmare, funcționarii Ministerului de interne organizau în cel mai desăvârșit secret acțiunea de dislocare. Secretomania bolnăvicioasă a regimului, care se vedea în permanență înconjurat de „dușmani”, reali sau imaginari, s-a manifestat din plin și în acest caz, în sensul că numai activiștii superiori de partid au fost informați în prealabil asupra hotărârii de a se „curăța” zona de frontieră cu Iugoslavia pe o adâncime de 25 km. Cetățenii vizați de deportare trebuiau luați prin surprindere, astfel încât întreaga operațiune să nu dureze mai mult de 48 de ore, urmând a fi declanșată concomitent numai în ziua cunoscută de conducerea superioară de partid și de Ministerul de interne.

Organele de Securitate, cu ajutorul rețelei de informatori, aveau sarcina de a sonda în prealabil terenul, urmând a întocmi rapoarte amănunțite despre starea de spirit a populației. Din ele rezulta extrem de clar că aproape întreaga populație a zonei de frontieră cu Iugoslavia a fost intimidată de măsurile represive anterioare deportărilor. Efectele psihologice nefaste ale arestărilor politice abuzive din perioada 1948-1951, potențate de zvonuri lansate și întreținute conștient de autorități, au stârnit panică. Atmosfera de suspiciune generalizată a contribuit la anihilarea treptată a spiritului combativ, teama irațională cuprinzând aproape întreaga populație a țării.

La 14 mai 1951, generalul-maior Mihail Burcă, adjunct al ministrului afacerilor interne, emitea un ordin către Comandamentul trupelor de grăniceri, prin care dispunea transferarea (în intervalul 30 mai – 13 iunie) în imediata apropiere a zonei de frontieră a patru batalioane de școală regimentală, cu misiunea de a „bloca complet frontiera”. (22) Potrivit aceluiași plan, la „misiunea de evacuare a elementelor dușmănoase din zona de frontieră” trebuiau să participe 11.066 de ofițeri, subofițeri, maiștri militari și soldați, selecționați din 11 batalioane de Securitate-intervenții, școlile de ofițeri de Securitate, trupele de grăniceri, Direcția Generală Politică, școlile regimentale din toate centrele de instrucție-Securitate, cărora li s-au adăugat instructorii din Direcția Generală Politică a M.A.I. (23) Comandanții unităților militare din raioanele de dislocare au fost numiți prin ordine ale M.A.I. semnate de generalul-maior Mihail Burcă și de generalul-maior Eremia Popescu, comandantul trupelor de Securitate. (24) Pentru o largă categorie de eventualități, prin planul respectiv militarii erau încurajați „să facă uz de arme”. (25)

Într-o Notă redactată de organele de Securitate pentru conducerea partidului, se menționa faptul că în mai multe comune bănățene vizate pentru viitoarele deportări, delegați ai Miliției au fost însărcinați să întocmească liste cu locuitorii satelor respective, stabilind și categoriile „sociale” care urmau a fi deportate. Unii dintre delegații respectivi nu au fost informați asupra scopului acestor liste negre. Întocmirea listelor nominale s-a desfășurat pe parcursul unei săptămâni. În Nota amintită, redactată la 15 iunie 1951 (adică cu trei zile înaintea începerii dislocărilor), se sublinia faptul că „vizita acestor delegați a stârnit panică în rândurile populației, comentându-se diferite zvonuri de deportări, ridicări etc.” Totodată, se constata faptul că „locuitorii germani interesați au pus întrebări acestor delegați, interesându-se ce scop au aceste investigații.” (26) Delegații nu erau nici ei prea bine instruiți: „La unele familii, delegații au spus că este vorba de buletinele de identitate, la alții în mod brutal au spus că vor vedea ei pe pielea lor proprie, deoarece nici naziștii n-au spus celor deportați unde vor fi duși sau ce va fi cu ei.” (27) De asemenea, Nota Securității mai reținea și starea „agitată”, creată în cadrul minorității sârbe: „Oamenii care au fost vizitați umblând unul la altul, controlându-se reciproc ce a spus delegatul fiecăruia.” În continuare, Nota respectivă specifica: „În urma acestor consfătuiri, au ajuns la următoarele concluzii: se pregătește deportarea cetățenilor sârbi și a foștilor chiaburi germani expropriați (...). Că toți cei verificați vor fi

transportați la Canal, în special cei din zona de frontieră, întrucât sunt elemente periculoase, toate acestea în vederea unei campanii militare contra Iugoslaviei (...). Coloniștii basarabeni (...) vor fi trimiși în U.R.S.S. – Basarabia. De asemeni, se mai zvonește că (...) nu este exclus să fie trimiși la muncă în U.R.S.S. În legătură cu aceste zvonuri, se mai discută că în toate gările C.F.R. sunt linii (de) câte 10-20 vagoane închise care staționează în aceste gări câte 10-15 zile, șefii de stații neștiind scopul acestor staționări, menționând că sunt pentru «trimis la destinație», comentându-se că aceste vagoane sunt la dispoziția organelor de Miliție spre a servi la deportarea și evacuarea oamenilor de neîncredere din aceste comune.” (28)

Din cauza acestor zvonuri lansate intenționat, unii locuitori încercau să se salveze în ultimul moment, fapt menționat și în această Notă astfel: „Locuitorii din comuna Variaș, de origine germană și sârbă, s-au consfătuit între ei, ajungând la convingerea că deportarea lor este iminentă și pentru aceasta ei se pregătesc cu aprovizionarea cu alimente și îmbrăcăminte, așteptând ridicarea lor în mod surprinzător. Unii chiar caută să călătorească în Ardealul de Nord, pentru a se sustrage evenimentelor. Alții caută să plaseze copiii lor în satele dimprejur, la rudele mai îndepărtate. Tineretul sârb este preocupat de mersul acestor evenimente, cu gândul de a trece clandestin în Iugoslavia (...). În urma acestor agitații, chiar în rândurile tineretului german s-a propagat această acțiune, invitându-i și pe aceștia la fugă, spunându-le că în Iugoslavia de astăzi germanii sunt ocrotiți, în special cei ce vin din România.” (29)

Tot cu trei zile înaintea declanșării deportărilor, M.A.I. a emis trupelor de grăniceri „ordinul de intrare în dispozitiv” și închiderea totală a frontierei. (30) M.A.I. făcea și instructajul echipelor care urmau să se ocupe direct de efectuarea dislocărilor și de inventarierea și „conservarea bunurilor cumpărate și rămase de la cei dislocați.” (31) În acest scop, la regionala P.M.R. din Timișoara au fost convocați „toți activiștii regionalei de partid și câțiva membri de partid din întreprinderi și instituții”, cărora primul secretar Isac Martin și activistul din comitetul central Feliceanu le-au făcut „un instructaj” pentru „acțiunea ce urma să fie aplicată”. (32)

Dintr-un Raport informativ din 2 iulie 1951 „despre felul cum a decurs acțiunea de mutare a elementelor dușmănoase din zona de frontieră a Iugoslaviei” reieșea că „din data când a fost comunicat scopul acțiunii, n-a mai avut nevoie (sic!) nimeni să părăsească sediul regionalei de partid, pentru a putea păstra conspirativitatea acțiunii.” (33) Mai departe, în Raport se spunea: „După ce s-a făcut repartizarea, tovarășii delegați” au plecat „în comuna sau satul unde a fost numit din partea regionalei de partid, fiindui (sic!) pus la dispoziție un camion, hrană rece, precum și 1000 lei.” (34)

Grupurile stabilite pentru aplicarea operațiunii-fulger erau sub controlul direct al regionalei de partid din fiecare dintre zonele în care urmau să fie puse în practică măsurile de ridicare. Executarea operațiunii era supravegheată îndeaproape de membrii comisiei centrale de la București, condusă de viitorul ministru de interne, Alexandru Drăghici, și formată din cinci persoane (Marin Jianu, general-maior Mihail Burcă, general-locotenent de Miliție Pavel Cristescu, general-maior de Securitate Vladimir Mazuru și el). (35) Drăghici a supravegheat de la Timișoara întreaga desfășurare. Cu toate că „trebuie arătat că din interesele superioare de stat trebuie să fie ținut secret (sic!) pregătirea acțiunii”, precum s-a exprimat Drăghici potrivit Stenogramei ședinței de la regionala de partid din Timișoara, din 19 iunie 1951, defecțiunile administrative și politice neprevăzute au pricinuit victimelor suferințe fără margini. (36)

Un prim Plan de evacuare din zona de frontieră cu Iugoslavia pe o adâncime de 25 km. a unor elemente periculoase prin prezența lor în această zonă a fost întocmit încă de la 14 noiembrie 1950. El propunea așezarea „elementelor dușmănoase” care urmau a fi dislocate pe o arie largă, cuprinzând localități din regiunile Dolj, Argeș, Teleorman, București, Buzău, Stalin, Cluj și Hunedoara. (37) Ideea Bărăganului se vede că a apărut ulterior în mințile conducătorilor de partid și de stat!

În noaptea de 17-18 iunie 1951, forțele staționate în localitățile prevăzute trebuiau să treacă urgent la executarea acțiunii, care trebuia, după cum s-a văzut, să se încheie în cel mult 48 de ore. În acest scop, au fost stabilite 12 raioane, dintre care șapte în Banat (Sânnicolau Mare, Timișoara, Deta, Reșița, Oravița, Moldova Nouă și Almăj) și cinci în Oltenia (Turnu Severin, Strehaia, Baia de

Aramă, Vânju Mare și Plenița).

Despre modul cum s-au desfășurat operațiunile de ridicare a cetățenilor din fiecare localitate vizată, există la ora actuală numeroase mărturii ale supraviețuitorilor, culese de o serie de inimoși cercetători ai problemei. În continuare, beneficiind de rezultatele laudabilelor strădanii ale acestora, vom prezenta pe scurt situația din 32 de localități bănățene, enumerate în ordine alfabetică.

Belobreșca

Radenco Raichici: „Ei, după miezul nopții, au venit și au bătut în geamurile de la stradă și au întrebat... iar eu ascult, de fapt ascultam eu și unul Coda, un activist de la Socol... că am și băut după meci, că era sărbătoare. Când îmi spune: «ăștia întreabă de tine». Și ne pomenim că bat la ușă. Era un ofițer de la grăniceri și șeful postului din Belobreșca. Au venit după mine la Radimna. Pe ai mei de acasă i-au ridicat și apoi au venit după mine (...). Atunci am venit la Belobreșca drept la postul de Miliție. Acolo dormeau pe jos toți cei pe care i-au găsit prin sat. Pe toți i-au înghesuit aici. Erau din Câmpia, din Zlatița. Apoi șeful (de post, n.n.) a mers cu mine până la părinții mei. Ei erau deja cu bagajele făcute, iar în fața casei e postată o santinelă (...). Nu puteam să luăm nimic. Ne-au dat un camion mic, un «Molotov», și Bojana aceea care locuia la noi și-a încărcat și ea din lucrurile sale, cum am pus și noi lucrurile noastre.” (38)

Beregsău Mare

Simion Belmustață: „Noaptea... c-am așteptat, văzând armata încadrată în comună, am plecat, am fost fugit și-am tras acasă la ora unu și după ce-am ajuns acasă ne-am sculat, am stat de vorbă și-am așteptat, că n-am știut ce se întâmplă, cum ne duce, pe unu, pe capii de familie sau pe toți? La un moment dat, pe la două, două și jumătate se aude pas. Arma cu baioneta pe ea și am văzut că era unu înapoi de noi și i-o lăsat acolo și a venit aici. Erau militari și un fel. Pe toți ne-o adunat: cine face parte din familia asta? Ne-o băgat în cameră, ne-o-nchis și ne-o spus ordinele: că veți fi ridicați și deportați de pe locurile astea. Atât am întrebat, că unu singur, doi, ăi tineri sau?... «Nu! toată familia!» Când am auzit că toată familia, parcă o fost mai ușoară plecarea, că plecăm toți.

Și care i-or adus pe străiniiăștia, care ne-or dat dispozițiile de plecare, s-or adăpostit în stradă, după rugi, după pomi, ca să nu-i cunosc, dar erau localnici. Nu am văzut, că nu am mai fost curios să văd, dar atâta, ne-o lăsat câte-un soldat în permanență-n curte, să nu luăm legătura cu alții și să ne împachetăm ce ne-o dat instrucțiuni și să ne pregătim, că vor veni căruțe și ne vor duce la gară. La gară deja era – cam cu două-trei zile-nainte – garnitura de vagoane, de vite, nu vagoane. La care ni s-o pus la dispoziție un vagon și-acolo bagă ce poți și ce crezi că-i mai important. O trebuit sub amenințare și sub forța lor să facem acest lucru.” (39)

Beregsău Mic

Milan Popov: „Pe la ora trei după miezul nopții, loviturile sălbatice în ușă și în geamuri au adus neliniște în casa noastră. L-am trezit pe tata ca să le deschidă. Și imediat mi-am dat seama ce se întâmplă. În sâmbăta aceea, B.B.C. a presupus posibilitatea luării unor măsuri aspre împotriva așa-numitelor «elemente reacționare» și iată, s-a adevărit, dar nu știam nimic cum ne va fi soarta viitoare.

Când au intrat înăuntru – și erau ei șase – mama lor, erau cu armele pregătite să tragă. Au început imediat să facă apelul, să ceară buletinele de identitate, iar apoi ne-au citit «pricazul» potrivit căruia trebuia ca în decurs de trei ore să ne facem bagaje cu cele mai necesare lucruri și să fim pregătiți de plecare. Am început să țipăm și să ne învărtim prin casă de parcă ne-am fi pierdut mințile. De nimic nu ne mai ardea. Când au venit să ne ducă la tren, am rămas uimiți. Nu ne-am făcut bagaje nici cât să putem umple o căruță. Iar în urma noastră rămânea o avere întreagă. Ne-au zis: «Ce faceți, oamenilor, e chinul vostru, mai luați că cine știe unde vă vor duce, Siberia e departe!»” (40)

Berliște

Ion Micșa: „Pe la trei m-am sculat să iau un tren la 5. Când deschid poarta, un soldat (...). Între timp au ajuns și socrii și atunci mi-au spus: «Decizia Ministerului de interne, nr. 200, în termen de trei ore părăsiți domiciliul, mai aveți dreptul să luați o vacă, doi cai, o căruță și ce mai încap în vagon» (...). Noi ne-am pierdut, eram dezorientați toți, nu știam pe ce să punem mâna,

îndată s-a făcut și ziuă (...). Am avut noroc c-am adunat în căruță mâncare și haine, însă restul a rămas acasă, animale, oi și vaci...” (41)

Beșenova Nouă

Iosif Schäfer: „Și atunci, într-o zi, dimineața cam pe la ora 3 a bătut la fereastră. Cine e? Am deschis. A fost armata și Miliția. Și a spus să vă pregătiți, că-n timp de 3 ore... puteți lua ce doriți, dar în timp de 2 sau 3 ore să fiți gata pregătiți, că veți pleca din sat. Unde? Nu ne-au spus (...). Și-atuncea au fost aicea. Bunică-meu când deschidea oblonu ca să vadă ce se petrece aicea, ziceau că trage dacă nu închide oblonu.” (42)

Bobda

Gligor Talianu: „În ziua de Rusalii, era rugă la noi în sat, și a doua zi, luna. Am trăit bine cu secretarul politic de la noi din sat, că la fratele lui eu eram, cum să spun, givăr, copiii mei o țineau pe mireasa de mână pe la cununie, știi? Ne țineam ceva așa, apropiați unu de altu. Și ăla mă cheamă de la horă, să-mi spună: «Du-te acasă, nu mai sta!» – «De ce?» – «La noapte te ridică.» – «Da, zic, cum? Numa pe mine singur sau pe toți?» – «Nu-ți spun nimic, du-te, te rânduie și-ți vezi de treabă, da nu spui la nimeni nimica, că eu ți-am spus.» Bine. Iau pe nevasta, spun haideți acasă, că uite ce mi-o spus. Lasă, că nu se poate treaba asta. Bine.

Dar zvonu s-o împânzit prin sat. Na, vin acasă, ne rânduim totuși, nu mai am pace în suflet, dacă mi-o spus ăsta, că-i secretaru politic, mi-am dat seama că tot o să se întâmple ceva. Gata, mă duc acasă, ce să-ți spun, nu mai puteam să dormim nimica. La ora 9 auzim câinii că latră. Și totuși, copilul meu o adus doi băieți la rugă la noi la școală, elevi care-or fost cu el, de la Gătaia. Și când mă uit, la geam îi un soldat, la ușă îi alt soldat, în capu grădinii îi altu.

Și-o dată bate la ușă și spune: «mâinile sus!» – către mine. «Ești arestat!» Da eu spun, copile, nu te supăra, bine c-ai venit, că eu nu sunt periculos. Zic, bine că m-ai scăpat, că n-am mai fost în stare să dau cote, nu am mai putut să rezist. N-am mai avut, în loc de grâu, semănam orz (...) «Veți fi dizlocați. Ai dreptu la un porc de 30 de kilograme și șase găini și un cocoș» (...).

Atunci ce-am făcut? Ne-am ortăcit doi vecini, am băgat caii, nutrețu, căruțele într-un vagon și-ntr-un vagon noi, țoalele și-așa o mers treaba (...).

Am plecat de-acasă cu soția și doi copii, băiatu clasa a patra de liceu și fata clasa a treia de liceu. Fata nu era acasă când au venit să ne ridice. Au vrut să o țină la bătrâni camuflată, dar după un timp au adus-o și pe ea acolo.” (43)

Câmpia

Gorița Vucu: „Noi nu am știut. Țștia au fost la noi la cină. Și s-au dus acasă. Numai ce am încuiat poarta, că au și început să bată. Aceiași care au fost la cină. Era noapte și nu am vrut să deschidem, aveam copil mic, încă nebotezat, și nu vroiam să deschidem noaptea... Că așa era înainte: nu e bine să deschizi poarta în toiul nopții. În cele din urmă a trebuit bunicul, fie iertat, să se scoale și să deschidă. Armata a venit când a ieșit bunicul. Ne spun: «Să nu faceți gălăgie, să fiți pregătiți, peste 10 ore plecați la Fetești și cum lăsați aici, așa găsiți acolo.»

Noi am început să plângem... Era o arșiță mare, în drum ni s-au prăpădit caii (...). După ce ne-au dat afară din casă, bunica s-a întors să ia și copaia. Iar ei stau aici în prag. Ne-au rămas șunci, ne-a rămas butoiul cu vin, iar ei stau în prag și beau și taie șuncă, și mănâncă, dar nu armata, ci ăștia ai noștri (...). Se veseleau deja (...). Soțul meu a vrut să ducă un sac de grâu, să-l pună în căruță: «Haide, grăbește-te, nu te mișca așa de încet», și l-au împins, și a căzut în stradă cu sacul în spinare, a căzut și și-a rupt piciorul... Am avut vaci, cai, mânji, 18 oi, porci grași, toate au rămas acasă. Apoi grâul, făina, că aveam o ladă mare plină cu făină, toate au rămas. Da noi nu eram nici un fel de chiaburi, toate le-am adunat cu munca noastră, cu sudoarea noastră.” (44)

Cenei

Svetislav Scheușan: „A doua zi de Rusalii 1951 au venit la ora 3 noaptea soldații înarmați, urmați de niște civili, și ne-au spus să ne împachetăm lucrurile și să fim pregătiți, că vor veni să ne ducă la gară (...). Erau mulți militari aici. Au venit de au înconjurat satul meu, Ceneiul. În plânsetul și vaietele părinților, ne-am împachetat. Ne-au dat voie să luăm cu noi 2 cai, o vacă și niște mobilă. Fiecare familie a primit câte un vagon de vite, în care la stânga erau vitele, iar la dreapta noi.” (45)

Perița Plavoșin: „Ca flăcău am plecat și eu cu o seară înainte și am văzut... că au venit, că

se adună armata... dar nu știam despre ce e vorba... Pe la miezul nopții vin la ușă, dar eu aveam niște câini periculoși, am ieșit cu furcile: căpitanul a intrat înăuntru, era cu pistol: Domnu' căpitan, vă rog frumos, nu suntem criminali... Și... în timp de patru ore să fiți pregătiți!” (46)

Stoianca Pantici: „Au venit în a doua zi de Rusalii, noaptea, și băteau la ușă. Când ne-am sculat, am fost întâmpinați cu arme... Ne-au ridicat pe toți: pe mine, și pe Pera, soțul, și doi copii, pe Ivan și pe Ivanca, dar și pe Miloș și pe soția, tata și mama. A cincea casă de noi locuiau socrul și soacra, Pantici Iova, Danița, Olga și Zlatiborca, și pe ei i-au ridicat (...). Ne-au postat un soldat în curte să ne păzească. Nu era om rău. Ne-au spus că vom primi un vagon ca să ne așezăm mobila, vitele, tot ce dorim. Cu socrul meu împreună am hotărât ca în vagonul lor să punem și vaca lor, și vaca noastră.” (47)

Arcadie Diaconu: „Ei în timpul ăsta au băgat 4 căruțe în curte, să punem tot ce avem. Apăi, un an de căsătorie, mobilă de bucătărie nouă, am lăsat-o, dormitoru l-am luat; dormitoru și cărucioru și ce mai iacăță, că cine-avea atunci provizii, că să ai tu... că era de toate! Și tocmai pe la ora 12 noaptea, toți, nevasta plângea. Rodica (fiica sa, n.n.), ce să mai spun, nici nu avea un an, dormea...” (48)

Checea

Mara Pantin: „A doua zi de Rusalii, în data de 18 iunie 1951, când e hramul bisericesc la Checea, unde am trăit, ne-au trezit din somn loviturile din poarta casei. A năvălit peste noi un ofițer și ne-a ordonat să ne îmbrăcăm. Apoi a tăiat o jumătate dintr-o pâine și o bucată de șuncă și ne-a spus că putem lua cu noi doar aceste lucruri (...). I-am cerut voie milițianului, care venise între timp, să iau măcar o sticlă cu apă pentru copii, dar nu mi-a permis. Spune: noi nu avem voie nimic.” (49)

Franio Mixici: „Țin bine minte. A fost de 18 iunie 1951. Nu știam nimic. Când ne-am trezit, pe la ora 3 dimineața, am observat că în fața porții stă un soldat cu baioneta la armă. Și el era un pic speriat. A venit milițianul și ne-a zis: Împachetați-vă! Aveți trei ore la dispoziție. Încărcați în căruță ce puteți. Trebuie să părăsiți casa voastră! În gară vă așteaptă vagoane pentru vite.” (50)

Elena Milosav: „Și-o dată cu patu de armă o bătut aicea-n ușă, solid o bătut și tata s-a sculat și-a venit să deschidă ușa și eu am deschis geamu aicea, și-aveam niște fotolii așa de paie, de antreu. Când, am auzit că-n patru oare trebuie să vă-mbarcați la tren. Și ce-avem voie să ducem? Spune: dacă duceți animale, doi cai, nu mai duceți altceva nimica, așa. Haine puteți să duceți, dar păsări, vacă nu! Și spune, ce-ncape-ntr-o căruță și fân pentru circa douășpe zile de drum. Na, am zis, ca germanii la Rusia plecăm (...).

Na și-atuncea, repede, tata o spus, lemn nimic nu luați, numai haine, c-o s-avem nevoie de haine. Și-așa am adunat haine, ce-am adunat, cu haine de schimb, cu asta am plecat (...).

Și în timpul ăsta cât am fost acasă, au venit trei, așa-zisă, o comisie. Și tata o fost așa nervos și nu știu ce le-o spus și ăștia se luau așa după mine și unde vă duceți și ce mai aveți și ăștia cred că așteptau să primească ceva. Și eu am spus nu știu, dacă nu știți dumneavoastră unde ne duce, eu de unde să știu? (...).

La gară au spus că pentru fiecare familie se dă un vagon și acolo n-au fost așa. Au pus caii, s-au hotărât checenii, caii laolaltă, vacile la alta și familiile așa împreună, să nu fie cu caii, așa. Și o noapte am dormit aicea la gară, chiar unde se încarcă animale, acolo sus, ne-am așezat. Și mâine-zi seara am plecat din Checea. Și asta mi-a fost așa impresionant, când am ieșit afară din comună cu trenu, checenii din capătu ăla de sat, stăteau așa jos, parcă erau oi, cu căciuli, așa ceva, în cap și spuneau «drum bun, mă rog, checenii dragi, unde vă duceți?!»” (51)

Ciacova

Cornelia Fiat: „La data de 18 iunie am avut trei ani și jumătate. Am încercat să ies în curte și soldatul nu m-a lăsat. Cu arma m-a întors înapoi (...). Mi-aduc aminte de gară. Este acolo un braț al Timișului Mort. S-au format mai multe garnituri, din tot Timișul. Din Ciacova la plecare am fost îmbarcați într-un bouwagon. Am fost trei familii, părinții și bunicii din ambele părți.” (52)

Ciuchici

Maria Mărilă: „În anul 1951, în ziua de 17 iunie, în ziua întâi de Rusalii, am văzut multă Securitate în față... zisului Sfat popular – c-așa s-o spus înainte – și lumea s-o întrebat că ce-i cu

atâta armată și Securitate și Miliție, ce-or vrea să facă? (...) Și ne-or spus, în două ore să vă pregătiți, veți fi mutați în altă regiune și-o să căpătați case ca aici. Și ne-or dat carul nostru și încă o căruță. Da ce puteai să iei în două căruțe? Și bani cât de mulți, zice, dac-aveți! (...) Da câte lucruri ne-or rămas acasă, de care-am fi avut trebuință acolo!

Și când o fost așa pe la 12, atunci or spus: «Acuma plecarea!» O mobilă am luat, care-o fost mai slabă, doi boi am luat, vacă-am luat și un purcel. Restul am lăsat: 3 porci acasă, am lăsat oi, am lăsat miei, am lăsat rațe... ca tot omu.

Când am ajuns în fața Sfatului, ce să vă spun? Lume multă! Tot satul o fost adunat acolo. Și prieteni, și neamuri, și dușmani, vorba aia, că mulți s-or fi bucurat. Toți or fost adunați și-atunci am plecat cu carele pe drum. Și-atuncea ne-or petrecut. Dădea Miliția în ei, dar ei totuși ne-or petrecut.” (53)

Ion Jurcă: „În 1951, or venit la data de 18 iunie, la ora 4 dimineța, în ziua doua de Rusalii, și-au bătut la poartă. Da atâta au bătut de tare, de-ai crezut că sparg casa (...). Și zic: «Dă-le drumu!» – zic eu către soacră-mea. (Știați cine sunt?) – Nu, nu știam, da-mi închipuiam, că se vorbea ceva, da nu se știa nimic precis, că ne deportează, că se face război cu Iugoslavia, că veneau trupe aicea în ziua doua de Rusalii. În ziua întâi de Rusalii era mare mișcare de milițieni, de securiști pe-aicea. Și-atunci am văzut c-o intrat un milițian și cu doi soldați, securiști (...). Și atunci or scos o hârtie și-or început să citească: «În baza ordinului M.A.I. nr. ... nu-mi amintesc care... atât d-ta, cât și familia d-tale, în termen de trei ore, veți părăsi această casă! Și vei lua cu d-ta tot ce încape într-un vagon: cai, căruță, mâncare, alimente, îmbrăcăminte, tot... atât, un vagon, mai mult nu!»

Îți închipui, dintr-o casă cât a fost de mare! O rămas casa-ntreagă mobilată, am început a plânge toți, nu știam ce să facem, nu știam pe ce să punem mâna, ce să-ți iai, ori haine, ori mâncare, ori animale. O fost casa plină cu de toate, băutură, cocine cu vite, ca la omu gospodar.

Nu era voie să intre nimeni în curte să te ajute. Până la urmă or năvălit oamenii să ne ajute. Și pe la ora două după-masă, trei abia, or deschis porțile, am ieșit cu căruța, cu cai, cu vacă după căruță și mai niște oameni în căruță, ne-or dus până la gară la Răcăjdia. Și-acolo ne-or lăsat și-or venit acasă și noi am rămas acolo.” (54)

Mărioara Boțoc: „Am plecat pe Bărăgan atunci cu fetița mică, nu avea nici doi ani împliniți. Și când or venit dimineța atuncea să ne spună că trebuie în timp de două ore să părăsim locuința, ea o dormit, fata, și s-o speriat și de cum s-o speriat atuncea, tot timpul a tot țipat, a tot plâns. Că s-o speriat de atâta lume, de atâția, cum or sculat-o. Și-atuncea ne-am apucat, plângând și necăjindu-ne, ne-am apucat și-am adunat ce-am putut de prin casă. Să punem într-o căruță o casă?

Cam puțin am putut să luăm. Și-apăi atunci, când am plecat, după ce-am ieșit în stradă, ne-o mai dat o căruță, ne-o mai trimis de la Sfat o căruță, să punem câte ceva în ea. Și-am pus hainele, le-am legat într-o poneavă, le-am aruncat acolo și le-am aruncat în căruță toate grămadă. Și-am ieșit în stradă și-am stat până după-masă, când am plecat la gară, la Răcăjdia. Și-acolo am stat de luni și până joi, în gară, în izlaz, acolo.” (55)

Clopodia

Viorica Henț: „Și noaptea la ora 12, 12 jumătate, așa, ne-am trezit o dată c-o năvălit în casă. Era armată, era Miliție și era câțiva civili care-or strigat: «Ieșiți afară, bandiților, în numele legii sunteți arestați.» Era plină curtea cu soldați cu baionetă pe arme... «Să știți, în două ore să vă mpachetați și... plecarea.»

Bătrânii, săracii, or fost speriați, asta n-a fost chiar așa de ușor, după o viață ce-ai adunat și în 2 ore te pui ca să poți să pleci. Și or adunat ce s-o putut, dar să știți că am fost numai sub baionetă. Oriunde mergeau, soldații mergeau după ei (...).

Or adunat ce-or putut și ne-am împachetat (...). Ne-o dus, ne-a urcat în vagon, la gară, după care noaptea, pe la 10-11, am plecat.” (56)

Comloșu Mare

Dora Sarafoleanu: „Aveam atunci 8 ani. Veneam fericită acasă de la prima mea serbare școlară, fericită că luasem premiul întâi. Dar, în afară de mine, nimeni nu mai era vesel. În curtea noastră era adunată o mulțime de oameni: prietenii tatălui meu, rubedeniile noastre. Și cu toții

discutau îngrijorați despre garniturile de vagoane de marfă care sosiseră în gară. La fel despre trupele de soldați sosiți de curând. S-a ordonat că nimeni nu are voie să părăsească localitatea. Era în prima zi de Rusalii, la 17 iunie 1951. În noaptea aceea a început groaza deportării. Casa noastră a fost înconjurată de soldați și de milițieni. Eram cu toții speriați, iar noi, copiii, ne lipeam de mama. Pentru prima oară am văzut lacrimi în ochii tatălui meu. A început calvarul supraviețuirii disperate. Cu lucrurile pe care le-am adunat în pripă și cum s-a nimerit în clipele acelea de restriște, am părăsit frumoasa noastră casă însoțiți de bocetele celorlalți membri ai familiei și o bucurie ascunsă a celor care știau ce este lupta de clasă.” (57)

Diniaș

Zdravco Stoianov: „În casa părintească de la Diniaș a năvălit la ora 3 în dimineața zilei de 18 iunie 1951 un milițian înarmat și, citindu-ne legea, ne-a comunicat că suntem desemnați pentru strămutarea într-o direcție necunoscută! Aveam la dispoziție trei ore ca să ne pregătim și să împachetăm tot ce poate să încapă într-o căruță. Aruncând o privire spre mine, care eram deja îmbrăcat, i-a spus soldatului să tragă dacă încerc să fug.” (58)

Budimca Mircov: „După anunțul autorităților, că vom fi deportați, copiii au început să plângă. Unul îmi zice: ia-mi pătuțul, să am unde dormi acolo. Altul cere să luăm cu noi duna, să aibă cu ce se înveli. Tuturor le-au permis câte 2-3 căruțe, iar nouă ne-au ordonat doar o căruță cu lucruri. Ce putea încape într-o căruță pentru a ajunge pentru cei șase membri ai familiei? Am lăsat o gospodărie bogată: doi cai, paisprezece porci, trei vițele, o mulțime de găini (...).” (59)

Ivan Mircov: „Îmi aduc aminte că era într-o luni dimineața, era forfotă în familie pentru că au apărut milițienii, și erau... plânsete. Plânsete grele ale mamei, ale bunicii și ale surorii care e cu 3 ani mai mare decât mine. Nu știau cum să se descurce, pentru că li s-a ordonat ca în 2 ore să iasă din casă. Din dimineața aceea, când plecam, ceea ce mi-a rămas întipărit în minte, ceea ce nu voi uita niciodată și nu puteam să-i pătrund semnificația este un gest. Deci, pe când plecam de acasă, bunicul meu s-a întors din drum și a început să sărute casa și pământul din fața casei și am mai văzut că a rupt niște hârtii. Abia mai târziu am înțeles ce a fost asta.” (60)

Ivanca Cirin: „După câte cunoașteți, s-a întâmplat la 18 iunie 1951, ora 2 dimineața, adică a doua zi de Rusalii. Am fost obligați ca în 2 ore să fim pregătiți să ne părăsim casa. În groaza aceea, pe moment, nu aveam nevoie de nimic. Dumnezeu ne-a dat, însă, putere, și am început în fine să ne împachetăm, dar luând fără vreo noimă din cele ce se aflau în fața noastră. Soldații ne priveau cu milă și au dat să ne ajute, spunându-ne și faptul că putem lua tot ce dorim, pentru că acolo unde ne duc, casele sunt goale și orice lucru ne va fi de folos. Noi nu-i credeam, eram siguri că ne vor duce în Siberia, că tot efortul este în zadar, dar am fost împachetați, lucrurile ne-au fost puse în căruța noastră...” (61)

Divici

Jivca Mateiașevici: „Erau Rusalii. Ne-o luat noaptea. O venit armata, Miliția, tăți la ușă băteau să deschidem. Lu tata îi era frică să deschidă (...). Ei, însă, au scos poarta din țâțâni și au intrat cu forța. Și atunci l-or înjurat și l-or ocărât și armata, și Miliția. Unii de jos, unii de sus: De ce nu te-ai sculat? Îl înjurau de mamă, i-au zis că-i chiabur și câte și mai câte nu i-au zis. Și i-au spus să se pregătească, pentru că toți plecăm din casă.

Ne-am pregătit, deci. Și ne-au adus căruțe cu boi, și când am încărcat bine carele, când s-a făcut ziuă, atunci ne-au spus că nu mai mergem cu carele, ci că va veni mașina, adică un camion. Ne-au dat jos bagajele din căruță, cât a putut să încapă a încăput. Tatăl meu nu a vrut să lase boii și carul...

Noi ne-am urcat în camionul acela, adică eu, mama, bunica și soacra mea. Și ne-am dus spre Orșova. Când a venit să ne ia, șoferul i-a spus tatei: «Nu te teme, moșule, te duci tot în România, nu mergi nicăieri mai departe. Ia ce-ți trebuie, te pot pune pe o linie moartă și să stai acolo, ia ca să ai în tren ce găti, ia cartofi, ceapă, ia ceva...» Și când am intrat în grădina noastră, aici în această grădină, să scoatem cartofi, omul acela a venit cu Miliția, nici nu ne-a lăsat. Era un mare comunist, de aici, din Divici. Nici nu ne-a lăsat să scoatem cartofi. I-a spus tatălui meu: «Restul, nu mai este al tău.» Iar el i-a răspuns: «Doamne, Stanco, păi nu e păcat de la Dumnezeu, eu am săpat o vară întreagă împreună cu copiii aceștia și acum nu-mi mai dai nici un cuib de cartofi?» Și am ieșit, nu

am mai îndrăznit să rămânem.” (62)

Giera

Mara Miloșevici: „În 1948 este votată rezoluția Comitetului (Cominform, n.n.) la București – și asta dacă nu mă înșel – exact în data de 28 iunie, dată care marchează momente dureroase din istoria noastră – Kosovo în 1389 (este vorba despre bătălia de pe Câmpia Mierlei, n.n.) și atentatul de la Sarajevo în 1914. Prin rezoluție, Tito este declarat trădător și slugă a burgheziei apusene și, de bună seamă, îl exclud din lagărul comunist, cu toate consecințele care decurg din aceasta.

Se pornește o campanie antititoistă fără seamăn, se închide granița cu Iugoslavia, se creează o cortină de oțel între state, iar Iugoslavia este prinsă în carantină. Se rup toate relațiile diplomatice și politice și legăturile de telecomunicații; păsările ce mai puteau trece granița în zbor. Era necesar ca porțiunea (fâșia) de frontieră din România să fie păzită ca nu care cumva sindromul titoist să pătrundă și pe teritoriul României (...).

În acea răsturnare de situație ivită peste noapte, cine își putea lua responsabilitatea să desemneze cine e titoist și cine nu, având în vedere că se știa foarte bine că noi sârbii suntem, fie prin legături de rudenie, fie etnic, legați de Iugoslavia. Le dădea mâna organelor puterii să facă tot ceea ce le venea în minte. Și toate acestea după propria «orientare». (63)

Liubița Ranisav: „În fiecare iunie la Giera este rugă, iar în anul acela îndepărtat 1951, la 18.06 erau Rusaliile (...). În casă au năvălit niște persoane înarmate și ne-au ordonat să ne facem bagajul, că ne vor duce departe. Ai mei începură să umple căruța cu lucrurile de prin casă: masa, scaunele, dulapul, ceva de-ale gurii, ce putea încăpea într-o căruță. Vaca au legat-o de căruță și milițianul a dat bice cailor: s-a pornit spre gară.” (64)

Iam

Ana Babeți: „Ca la urmă, să vină dimineața, aia o fost la ora 4, pe la ora 4 o fost, dar vara se lumina de ziuă. O bătut la ușă, la poartă. Ei, și soțul meu la geam. «Vă rugăm să ieșiți la poartă, să deschideți poarta!» Și au intrat în curte. Erau soldați și nu știu dacă nu era și unu civil. Da nu din sat de la noi: absolut străin.

Și-au venit până la ușă, am sărit din pat și ce s-o-ntîmplat? «Toți vă-mbrăcați, veniți aicea să vă spunem ce-aveți de făcut!» Ne-or spus așa, că-n 2 ore să fim gata, avem dreptul să ne luăm mâncare, îmbrăcăminte, avem dreptul să luăm cai, o vacă dacă avem, căruță. Avem un vagon la dispoziție! Cât încape într-un vagon! Să nu luăm mașină de cusut, radio și arme. Dar până la urmă a durat vreo 4 ore până am plecat de-acasă! Și au intrat în curte la noi. Noi nu știam ce se întâmplă pe stradă. Dar dintre soldați erau oamenii care au fost, au spus, uite, care nu merg în Bărăgan au voie, pot să vină să-i ajute pe cei care merg ca să meargă mai repede îmbarcarea (...). Asta o fost! Și-am lăsat aproape plină casa! Plină, plină cu de toate! Ne-am dus la gară... Nici haine n-am luat tot.” (65)

Mircea Popovici: „Ca dimineața, cum am spus, la ora 4, or bătut securiștii, Miliția, omu de la Sfat care o fost cu primariu, în trei ore-o spus să fim gata. Decretu număr... am uitat ce număr or spus ei acolo, ne-am emoționat, n-am știut ce să facem, am pus un cal la căruță, am pus ce-am pus în căruță și hai la gară! (...)

Aveam și oi vreo 100, da oile erau la câmp, porci mulți, 18-20 de porci, găini n-am mai știut de număr... era bine pe vremea aia, adică înainte, or fost de toate! Dar partidu respectiv, comunist, o pus capăt la toate (...). Am spus că o venit Securitatea, c-o stat militarul aici lângă noi pân-am pus în căruță, am plecat. Ce-am putut să luăm într-o căruță dintr-o casă cu 5 camere mobilate? (...). Or luat toți după aia, cum or putut (...).

La gară ne-o tras căruța la fiecare familie, la câte un vagon, am băgat în vagon și am așteptat plecarea.” (66)

Moldova Veche

Jivca Miletici: „La (ora) cinci auzim că cineva bate în poarta noastră. Ies eu (...), la noi în fața casei puzderie de soldați (...). Și ne-au spus: «Sunteți arestați! Să vă pregătiți numai strictul necesar!»” (67)

Gordana Ilici: „... Apoi, veniră noaptea. Zic: «Aici locuiește Iovanovici?» Iovanovici ăsta ne era vecin. «Nu», le zic, «aici locuiește Ilici». «A, Ilici?», și vine și citește de pe listă: Ilici Ioța,

Ilici Stana, Ilici Gordana, Ilici Dragan (...). Asta ni se trage de la Sfat, numai să ne expedieze, ca să ne jefuiască. Asta o fost o păcăleală făcută de cei care erau la putere acolo la noi, sârbi de-ai noștri.” (68)

Oravița

Elena Raia: „Pe la vreo 5 dimineața eu aud așa un zgomot, un zgomot de pași de cizme, mi-am dat seama mai târziu ce este, cum au coborât pe scări, au venit prin curte și, în fața geamului, trecând prin fața geamului, eu am văzut două persoane necunoscute, militari. Și zic către soțul meu, zic: «Eu nu știu de ce vin aicea niște militari.» Se scoală el, intră ei și: «Prin adresa nu știu ce număr, trebuie să părăsiți localitatea.» «Păi pentru ce?» «Păi avem numai această misiune, să vă spunem că trebuie să părăsiți. Vă luați tot ce vreți și în 24 de ore – sau cât a zis – să fiți pregătiți că veți pleca.»

Atunci n-am știut ce să facem... Am rămas așa, trăsniți, ce-i asta, ce s-a întâmplat? Țăsta n-a mai venit pe la noi să ne spună ceva sau cumva, nu ne-a mai spus nimica. Și atunci – ne-or lăsat cu ușa deschisă – și au venit niște foști elevi de-ai noștri să ne ajute ceva... Nici nu știu cum am împachetat sau ce... am luat chiar absolut numai strictul necesar. Numai strictul necesar. Haine nici n-am luat.

Atuncea de la ei, sau nu mai știu cum, am auzit că ne duce în Siberia, că... tot felul de zvonuri, în sfârșit. Încă soțul meu, nu știu ce lucrând pe aicea, a căzut... nu chiar că și-a fracturat piciorul, dar a avut o entorsă, abia am adunat (...). După-masa – mi se pare - , a venit un camion, ne-a dus la gară, ne-a încărcat într-un vagon de marfă cum a fost, nu... oamenii, alții de pe la sate, și-au pus acolo și vaci, și cai, și în sfârșit ce au putut să-și ia.” (69)

Zoe Rogoan: „Ne-am trezit într-o dimineață cu soneria: disperat suna cineva. Am văzut că sunt niște militari, le-am dat drumu, crezând că își caută ceva adăpost, că probabil sunt în misiune și sunt oboșiți (...). A venit un ofițer de grăniceri și a adus buletinele mamei, al tatălui și al bunicii. A rămas numai buletinul meu, împreună cu toate actele, și ale soțului, tot ce a găsit într-un sertar, le-a pus într-un plic, le-a luat pe toate.

În sfârșit, am luat și noi ce-am găsit prin casă pe acolo, mâncare, mobile am luat numai strictul necesar, (...) și abia noaptea târziu am ajuns să ne imbarce în tren.” (70)

Rusova Nouă

Valeria Munteanu: „La ora 5 or venit vreo 3-4 persoane înarmați. S-or băgat înăuntru, chiar nici n-am fost sculați, eram în pat, or venit și-or zis: «Vrem să vă luăm buletinele la fiecare din casă! (...). În termen de câteva oare, să vă luați tot ce aveți, ce puteți să luați în câteva căruțe.» Și nu știu cât ne-o dat: 2 sau 3 căruțe ne-o dat, ca să ne punem și animale și tot ce vrem, ce putem să luăm. Și-atuncea ne-am început și ne-am împachetat (...). Atuncea ne-am pregătit, ne-am luat ce-am putut, de-a rămas casa, că doar era pregătită pentru sărbătoarea asta. Și-atuncea ne-am pregătit cu haine, cu tot ce ne era strict necesar.” (71)

Saravale

Dușița Veselinovici: „Cu nostalgie aștept ziua de 18 iunie și mă întreb: al câtelea an este? Aducându-mi aminte de acel jalnic și trist 18 iunie 1951, când, fără vreo vină măcar, ne-au adunat în toiul nopții, cu mic, cu mare, pe toți, și ne-au izgonit din casele noastre. Am devenit oameni fără căpătâi. Cât ai clipi din ochi, am pierdut tot ce am avut și ce am moștenit de la bătrânii noștri, moștenire pe care ei au adunat-o după ani de trudă și dăruire de sine ca s-o lase celor mai tineri.” (72)

Liliana Veselinovici: „Deși eram mică, de nici șase ani împliniți, am și eu amintirile și trăirile mele. Era una din frumoasele zile de vară, o mare sărbătoare – Rusalii. Am fost la biserică. Ea era împodobită cu crengi, iar pe jos era iarbă. Cei prezenți au îngenuncheat în timpul slujbei și împleteau niște coronițe. După-amiază am fost pe terenul sportiv, unde s-a jucat un meci de fotbal. La întoarcere am văzut niște camioane pline cu soldați înarmați. În acea noapte am fost trezită de zgomote și bătăi în ceva, iar când mi-a mai trecut somnul am văzut-o pe mama plângând și cum face niște bagaje împreună cu bunica. La întrebarea ce fac acolo, mama mi-a răspuns că ne pregătim să mergem în concediu de vară.” (73)

Satchinez

Dorina Tănațcu: „Pe noi la ora 12 ne-o ridicat. «Cu data de astăzi sunteți arestați!» Nu ne-o spus unde ne duce. Ne-am pus bagaju în căruță, ne-am dus la gară. Ne-o ținut trei zile. Ne-o dat vagon acolo și animalele și noi. Dar ne-am asociat eu cu sora mea și-am pus caii într-un vagon și mobilă și ce-am avut am pus în alt vagon.” (74)

Sânmartinu Sârbesc

Gavra Bugarschi: „La ora șase dimineța au intrat milițienii și armata, cam vreo 40 de persoane. Au intrat în curte-mi și m-au anunțat că în numele legii Ministerului afacerilor interne trebuie să ne pregătim și în răstimp de două ore ne strămută în partea cealaltă a țării (...). Am încărcat în căruțe mobila și din haine cât am reușit (...). Când a fost totul încărcat, am așteptat până la ora două după-amiază, până ce a venit milițianul, care mi-a cerut să-i semnez că mă mut de bunăvoie.” (75)

Sânnicolau Mare

Ioța Miatov: „Pe la trei dimineța, mă trezește soția (...). Nu trebuia să-mi explice nimic. Auzeam niște bătăi puternice, persistente în ușă. A apărut un ofițer de Securitate, însoțit de soldați ori milițieni, nu prea sunt sigur ce erau, pentru că nu-i vedeam bine. «În decurs de trei ore să vă adunați lucrurile și așteptați», ne-a ordonat. Va veni un camion care vă va duce într-o altă regiune. Aici nu sunteți în siguranță, ne așteptăm la o ciocnire între armata iugoslavă și armata noastră. Mă uitam la el neîncrezător. Noi suntem aproape de graniță și știm ce se întâmplă și pe partea asta și pe partea cealaltă, chit că pentru noi granița este închisă. Pe diverse canale primeam vești de la rude și prieteni din partea iugoslavă a Banatului. Știam că nu se pregătește un atac împotriva României. Și nici armata română nu e pregătită să provoace o ciocnire armată.” (76)

Delia Toconiță Mecotă: „Noi, ca oricare buni creștini, prăznuiam Rusaliile, iar ei, acei fanatici, ne pregăteau distrugerea, jucându-se cu soarta noastră. Au mobilizat convoaiele de trenuri de marfă, ce transportau desigur marfă, dar marfă vie; acea marfă desconsiderată am fost noi: copii, bătrâni, bolnavi, femei gravide, oameni de toate vârstele și, bineînțeles, tineret. Din punct de vedere profesional, majoritatea au fost țărani. La fel ca tâlharii, eram păziți de soldați înarmați. Drumul ce l-am parcurs a fost necunoscut, ca și stația de destinație (...).

Luați de acasă și deportați, unii dintre noi ne-am despărțit pentru totdeauna de ființe dragi. Astfel, și mama mea s-a despărțit de părinți, pe care nu i-a mai văzut niciodată; nici la înmormântarea lor nu a fost, pentru că nici măcar nu a știut că i-au murit părinții, până târziu, când a sosit vestea, iar acel domiciliu obligatoriu nu permitea în nici o situație părăsirea locului. Bunicul meu era preot sârb și i s-a ridicat orice sursă de existență, chiar umilitoarea pensie pe care o avea, și a fost înmormântat prin grija bisericii și a oamenilor de suflet.

Așa că, a fost suficientă o singură clipă, ca să se schimbe tot sensul vieții. Ne-am luptat cu umilința, cu frigul și foamea, cu lipsa de apă și cu izolarea totală, cu dorul de casă și de cei dragi. Printre multele umilințe la care am fost supuși, nu voi uita când, într-o duminică, a venit milițianul să mă ducă la Sfatul popular, unde mi s-a impus să spăl dușumelele și să-i curăț bocancii președintelui. Nu redau cifre statistice cu privire la deportare, ci doar am așternut o lacrimă pe condei din amintirile și durerile noastre (...).

Cât despre această metodă dementială, specifică sistemului comunist, se pare că nu se dorește a fi cunoscută de lume, iar ea reprezintă o mare filă neagră în istoria acestei țări (...).

Noi nu vrem răz bunare, dar nu putem uita anii petrecuți și suferințele.

Am trăit în bună înțelegere: români, sârbi, germani, bulgari, maghiari, și ne-am păstrat demnitatea.

Rămânem, și pe mai departe, acei oameni vrednici, cinstiți și iubitori ai frumosului și dreptății...” (77)

Sânpetru Mare

Liubinca Vuc: „Se pare că scenariul a fost pretutindeni același. La orele 4,30 dimineța a intrat în casă soldatul și i-a anunțat că sunt arestați și că trebuie să se împacheteze repede, să ia cu sine ce doresc, vite, mobilă, tot ce pot duce... Treziți din somn, pe nepusă masă, speriați de groaznică realitate, fără vreo vină, oamenii s-au pierdut pur și simplu. Ce să împacheteze? Unde îi duc și de ce? Ce va fi cu ei? Soldatul le tot spune să ia cu sine tot mai multe, iar ei, sărmanii, nu

prea se descurcă să-și împacheteze.” (78)

Caia Ianoșev: „Când am împlinit 11 ani, m-au ridicat împreună cu bunicul meu Uroș Lațici (care m-a și crescut) și m-au dus în Bărrăgan. Îmi aduc aminte că eram, copil fiind, tare speriată. Groaznic arătau soldații cu armele îndreptate spre noi. Nu ne permiteau să ieșim din curte. Ne-au spus că putem lua din lucruri cât încap într-o căruță. Îmi aduc aminte că bunicu a legat vaca de căruță, această vacă o voi ține minte mereu, pentru că mi-a salvat viața. Când am ajuns la gară, fiecare familie a primit câte un vagon de marfă. Casa ne-a rămas plină de mobilă, cocinele pline cu porci, grajdurile pline de vite.” (79)

Soca

Nevena Milovan: „Armata trecea prin sat și s-a încartiruit în pădure. Noi am fost speriați, ne-am plimbat prin curte, am tras cu urechea și ne așteptam la orice (...). Nici nu am apucat să ațipim măcar, și am auzit bătăi în poartă și la ușă. Au scos ușa din țâțâni și în curte au năvălit mulți soldați. Eu dormeam sus cu copilul mic, cu fiul meu Perița, care avea doar 5 luni. La mine în cameră lampa ardea și armata și Miliția au năvălit spre lumină (...). Milițianul s-a așezat la masă, a deschis dosarul și a început să citească. Dar înainte de asta ne-a adunat pe toți, toată familia, că eram 6 suflete. Soțul meu Milovan era în armată. El, milițianul, a început să citească. Sunteți obligați să părăsiți satul vostru și casa voastră... și ne-au spus că avem dreptul să luăm cu noi în 4 căruțe țărănești. Nu știam ce să luăm, ce să lăsăm, dar și din ce ni s-a spus că avem dreptul să luăm, unii nu ne-au permis.” (80)

Socol

Jiva Belodedici: „Ies și îl văd pe căpitanul ăla că a adus polițiști de la Securitate înarmați până în dinți. Ne ordonă: «Până în zori să fiți pregătiți de plecare. Împachetați-vă ce veți putea lua cu voi. Dacă încercați să fugiți, vom trage!» (...). În timp ce ne făceam bagajele și ascundeam din lucruri, peste noi au intrat niște comuniști din sat că, vezi Doamne, ei supraveghează. Apoi a ieșit la iveală că ei au venit să vadă unde se află diverse lucruri, ca să le ia mai ușor. Toate cele rămase le-au luat și au confiscat: vinul, căruța, caii, vaca, 34 de porci, 8 oi, găinile. Toate acestea sârbii le-au făcut, nu românii.” (81)

Milena Belodedici: „Jiva și cu mine ne-am zăpăcit că nu știam de ce ni se întâmplă așa ceva, iar noi nu știam ce să le răspundem. Când ne-am revenit un pic, și am început să facem bagajele, vedem că pruncii s-au dus și îmbrățișează porcii, pentru că le zisesem că vom lăsa porci că nu îi putem lua, și copiilor le părea rău, ei au păzit porcii aceia (...). Am hotărât să luăm tot porumbul, ca să avem ce mânca, apoi îmbrăcăminte, încălțăminte, paturile, dulapul, plita, câteva crățiți și farfurii. Cea mai mare parte din veselă am dus-o în pod, pentru că speram că ne vor da drumul repede să venim înapoi.” (82)

Giurgevca Burmaz: „Ne-au ridicat pe mine și pe bărbatu-miu Ioța Burmaz, pe soacră-mea Darinca Burmaz și cu cei doi copii: Burmaz Ilia și Marco. Ei erau atunci mici, aveau 10, respectiv 8 ani (...). Puțin am luat cu noi de acasă, am luat ce aveam nevoie, ceva veselă, câte o farfurie, o cratiță, restul tot a rămas, lenjerie de pat, mobila, totul a rămas. Ne-au rămas și 3 cai, vaca, scroafa cu porci, curcile, găștele, că aveam de toate, ca oamenii gospodari, porci, cum era atunci când era proprietate. Aveam grâu, a rămas nerecoltat, totul a rămas, a rămas și grădina, cartofii...

Au venit și ne-au luat. Ce puteam lua cu noi într-o căruță? Grâul de anul trecut nu puteam să-l luăm, pentru că ne-au luat totul (...). Dar să știți că atunci ne-au adunat totul, până la ultimul bob de grâu, și podul ni l-au măturat, așa că noi nu aveam nimic (...).

Și caii ni i-au luat, și nu ne-au lăsat să-i luăm cu noi. Cei din Banatul de Sus au adus cu ei și cai, și vaci, au adus cei care aveau stație de cale ferată. Noi nu aveam decât la Orșova. Până acolo ne-au adus cu camioanele, iar de acolo în vagoane pentru vite, câte două și trei familii într-un vagon.” (83)

Svinița

Boiana Curici: „În zori a năvălit armata și a umplut curtea. I-au cerut tatei livretul militar și buletinul de identitate, iar mamei buletinul. «Să știți că plecați de aici», au spus. Și au specificat cât grâu și câte alimente pot lua. Mamei parcă i s-au frânt mâinile. Nu dorea să ia nimic. Eu am încărcat camionul împreună cu tata. Am pus și mașina de cusut, pentru că un soldat a zis: «Va avea nevoie

de ea acolo unde merge.» Ne-am luat rămas bun și camionul i-a dus. M-am pus pe bocit. Credeam că îi duc în Siberia. Soldatul lăsat de strajă a încercat să mă liniștească: «Nu plângeți, nu-i duc în Rusia, ci în Bărăgan. Dar, eu nu v-am spus nimic!» (84)

Tomnatic

Maria Heidinger: „Și cum s-a întâmplat atunci, în anul 1951: în 1951 ne-o luat și ne-o dus în Bărăgan. Eu am mers cu soțul și cu copilul, Herman a avut atunci opt ani (...).

Și atunci când ne-or dus. Au venit dimineața, la ora patru, la ușă și or spus că dumneavoastră sunteți arestați, în numele legii sunteți arestați și trebuie să părăsiți casa. Și atunci am început să plâng. Cum? Am copil mic... Nimic, nimic, în patru ore trebuie să fiți gata să mergeți la gară! Și atunci am împachetat ce-am putut și am mers la gară. La gară am stat trei zile acolo afară și trei zile ne-o dus la Bărăgan.” (85)

Elisabeta Roth: „Atunci am venit noi doi acasă de la botez, am luat pe Marcela (fiica sa, n.n.), care a avut patru ani, am îmbrăcat-o și... satu a fost încercuit, dar am avut scară și coș și am spus că mergem să luăm niște cireșe. Am avut noroc, am fugit pe aici, prin spate, și am ajuns în alt sat, la Igrîș. Am avut acolo niște prieteni, și ei ne-au ținut pe noi o săptămână, dar au avut și ei frică să țină pe noi. Am ieșit, că acuma credeam că nu se mai întâmplă nimica. Când venim înapoi cu căruța, atingem satu, pac, ne-a prins pe noi! Gata am fost! Atunci am venit acasă, au fost alții în casă, vai și-amar ce-a fost. Atunci ce-i de făcut? Am adunat puțin, un prieten a făcut bagaju, altfel nimic n-am fi avut.

Na, ne-a dus pe noi la gară, șapte, opt familii, care am fost ultimii. Atunci, haide, plecăm! Atunci ne-a lăsat să stăm până a doua zi în gară și el a fugit acasă să mai ia ceva de mâncare. A venit și a mai luat repede niște cartofi din grădină. Țsta a fost norocu. Atunci n-am putut să fierb, n-am avut nimic, numai am ras cartofi cruzi și așa i-am dat să mănânce. Și am mers mai departe.” (86)

Variaș

Catița Marin: „Îmi aduc aminte de parcă a fost ieri! S-au întâmplat toate acelea în ziua de 18 iunie, la ora 1 din noapte. Ne-au trezit din somn niște voci bărbătești necunoscute: Haide, sculați-vă și pregătiți-vă de plecare, a ordonat ofițerul, care era însoțit de încă doi soldați. Nici nu ne-am dat bine seama despre ce e vorba, că a și venit un nou ordin: Puteți lua cu voi doi cai și o căruță, o vacă, doi porci, îmbrăcăminte, alimente necesare și toată mobila. Pentru asta aveți la dispoziție un vagon de vite și mai aveți două ore să vă împachetați. Am adunat ce am putut și le-am înghesuit într-un vagon.” (87)

Liubița Arsin Petcov: „Ca și toți deportații, și noi am pornit din satul nostru la 18.06.1951, călătorind în vagoane obișnuite de vite. Pentru că erau mai puține vagoane, familia noastră au «cuplat-o» cu altă familie, așa că am avut un vagon pentru vite și altul pentru oameni și copii.” (88)

Olga Constantinov: „La Variaș, unde am terminat clasa întâi a școlii generale, în ziua aceea era neliniște. Mulți militari și milițieni patrulau pe străzi (...). Pe la trei dimineața m-a trezit ordinul armatei să ne împachetăm lucrurile. Mai întâi ne-au zis că putem lua geamantane, apoi au aprobat să luăm și patul, vaca, un cal... Pe la prânz am ajuns la gară, care fremăta de oameni, vite și căruțe...” (89)

Biserca Constantinov: „După mine, începutul a fost cel mai greu. Ne-au bătut pe la orele 2 la ușă și socrul meu s-a dus să deschidă. Când colo, milițianul și un soldat au îndreptat arma spre el, au intrat în cameră și au început să citească numele în ordine: al socrului, al soacrei, al soțului, al meu și la urmă al copiilor și ne-au spus că avem 3 ore la dispoziție să ne facem bagajele, pentru că ne strămută. Eram într-atâta de speriată, că nu mai știam ce să luăm! Când s-a luminat de ziuă, au venit camioanele și au început să ne facă bagajele. Am mai dat din lucruri și mobilă la vecini. Vecinii ne-au tăiat un porc și ne-au prăjit carnea. Noi am avut un milițian și un soldat bun și ei ne-au spus să ne luăm toate din casă și să lăsăm casa goală, dar nu am putut să luăm totul.” (90)

Vrani

Aurel Munteanu: „În anul 1951, era zi de Rusalii, adică duminică. Și era la noi pregătit să facă o petrecere tineretu, la Casa națională, așa i-a zis atunci, acum l-or numit Căminul cultural și... noi eram tânări atunci pe vremea aia, ne-am dus seara în sat și odată ne-a anunțat... primar, Jandarmerie, Miliție ce-o fi fost atunci: «Toată lumea acas', nu se mai face serbarea asta!» Noi n-am

simțit așa de mare nevoie; am venit acas', ne-am culcat, ca-n mijlocu nopții să ne trezim că bat la poartă, la geamuri. Și când am ieșit, a fost un militar, un jandarm sau milițian, cum l-o fi chemat, și a intrat înăuntru în cameră, și ne-a adunat pe toți din familie într-un colț al casei... într-un colț al camerei, și ne-a cetit ordinul de deportare. Și-a spus: «Din momentul de față veți fi deportați din comună în altă localitate. Vă pregătiți în câteva ore de plecare.» Asta a fost tot ce știu. N-am știut cine merge, unde merge (...). Și aveam voie să luăm cu noi o vacă, un cal, ceva păsări.” (91)

Gina Sterian: „...Odată am auzit bătăi mari în poartă și în geam (...). Și-am ieșit la geam. Și am văzut doi militari, și zic: «Deschide!» Și eu zic: «Nu deschid până mâine!» Tot am luat-o sub formă de glumă. Au insistat, au bătut cu armele în poartă. Și-atuncea au venit înăuntru, cu pistoale automate legate la gât: «În numele legii, vă adunați toată familia...» (...) Toată lumea era speriată. Fiecare dintre noi – după aceea, când ne-am întâlnit pe parcurs -, fiecare a crezut că el este izolat, un caz izolat și probabil din lipsă de spațiu casele mai mari le evacuează și probabil că ne ducem în altă parte (...). Și-au zis: «Nu, domnule, plecați definitiv din sat!» «Unde?» «Nu vă interesează!»

Lumea a trăit cu ideea asta, că ne duce în Siberia. Deci, fiecare a devenit așa de pasiv, n-a vrut să ia nimeni nimica (...).

După două ore am plecat. Când am ieșit din casă, am văzut că era strada plină, de sus până jos, în stradă erau numai căruțe, militari, lume care plângea.” (92)

Zlatița

Rada Jigum: „Era la miezul nopții între 17 și 18 iunie. A venit armata, a înconjurat satul, a înconjurat casa și mi-a bătut în ușă. Și au zis: «În două ore să vă pregătiți, veți porni!» «Bine, încotro pornim?» «Nu te interesează încotro porniți, voi trebuie să lăsați totul și să plecați.» Ne-a citit un ofițer legea și spune: «Aveți dreptul să luați doi cai, capre, o vacă și un porc.» Apoi zice: «Nu, porcul nu! Numai șase păsări, găini, găște sau rațe, dar numai șase, nu mai mult.»

Așa ne-au rămas toate acasă când am pornit și a rămas totul deschis. Ne-au așezat în căruță cu ceea ce am luat. Cu căruța ne-au dus până la Belobreșca.” (93)

*

Dramele acestea cumplite, relatate chiar de cei care le-au trăit, au rămas neșterse în memoria protagoniștilor. Tabloul zugrăvit mai sus a fost aproape identic în toate cele 203 localități lovite de cataclism. Miodrag Milin concluziona: „S-a distrus tot ce era civilizație de frunte pe o fâșie în adâncime de 25 de km. spre frontiera cu Iugoslavia lui Tito. Lumea înstărită a graniței bănățene și oltene a fost catalogată, fără discernământ, dușmană a sistemului egalitarist al subculturii și mizeriei umane.” (94)

Un Referat asupra activității Miliției, redactat la 22 iunie 1951 pentru „Comitetul regional de partid Timișoara”, consemna și numeroase incidente petrecute înainte și în timpul operațiunilor de ridicare a cetățenilor: „La Tomnatic și Igrăș s-au comis greșeli grosolane. La Igrăș vineri 15/VI, delegatul Securității raionale a chemat chiaburii individual la Miliție pentru verificare, duminică 17/VI, elevii de Miliție beți au organizat o razie în comună, iar în dupămasa aceleiași zile, ei au chemat frizerii satului pentru a-i bărbiri (sic!), descoperind prin aceasta forțele armatei existente în curtea Miliției. Frizerul a lansat o serie de zvonuri în această direcție. Aceste avertismente date chiaburilor au făcut posibilă dispariția a 5 chiaburi și creierea unei panici în această comună. S-a dat ocazie pentru gruparea dușmanului, cu ocazia împachetării celor dislocați, când s-a permis a veni rudele, care au început plânsete, țipete și văicăreli. – Tot în această comună, neputându-se (face) plata imediată a bunurilor rămase, cei dislocați au fost chemați în fața Miliției pentru a li se face plata, în jurul cărora s-au strâns rudele lor în număr de 80-100 persoane. La intervenția delegatului P.M.R., a fost împrăștiată această masă de oameni.” (95)

Alte incidente, și mai grave, fuseseră săvârșite de trupele de Miliție, continua Referatul: „În Birda s-a tăiat un porc pentru Miliție și militari – făcând masă comună -, iar la Peciu Nou și Sânpetru Mare – milițienii au băut vinul sigilat – mai mult, s-au îmbătat și au încercat să violeze femeia unui țăran din Sânpetru Mare, la care au intrat forțat. – Cazuri de abatere de la morala proletară au fost și la Tomnatic, unde 2 elevi milițieni în stare de ebrietate s-au legat de o femeie, pe care au încercat să o violeze și pentru care s-au certat făcând uz de arme, cu care ocazie au împușcat în picior pe femeie.” (96)

Potrivit unei Directive strict secrete, dislocații puteau lua cu ei „tot ce le aparține”, dar cu o condiție: „fiecarei familii (sic!) punându-i-se la dispoziție cel puțin un vagon.” (97) Bunurile care rămâneau urmau să fie cumpărate la prețuri derizorii de „colectivele de primire formate din delegați ai Sfatului popular și ai Ministerului agriculturii.” Referatul din 22 iunie constata că: „Organele de Miliție nu au căutat să evite creierea unei atmosfere nesănătoase, și astfel la Tomnatic, Bărăteaz etc. Miliția a ordonat împachetarea dislocaților în 2 ore, în care timp nu au putut lua cu ei aproape nimic. După întâlnirea lor cu ceilalți din alte sate, s-a creat o atmosferă nesănătoasă, (cei dislocați) plimbându-se de la gară până acasă după bagaje, lucru dăunător și nesănătos.” (98)

Totuși, din perspectiva organelor de partid și de Securitate, „acțiunea pe linie militară a început foarte bine, în cea mai mare ordine, și peste 2-3 ore de la începerea acțiunii, s-a reușit ca cei mai mulți să fie pregătiți pentru dislocare.” Dar, cum era de așteptat, ulterior „au intervenit greutăți din partea comisiilor de cumpărare”, care, de pildă, la Sânnicolau Mare, „au ajuns prea târziu la destinație.” (99) În 18 iunie „la ora 10 numai în 3 comune au ajuns (aceste) comisii”, iar în alte localități abia „seara la 6-7”, (100) conform Stenogramei ședinței de analiză a operațiunii, ședință prezidată de primul-secretar al regionalei Timișoara, Isac Martin, la care participa și Alexandru Drăghici. Din cauza defecțiunilor organizatorice, „mulți cetățeni au trebuit să lase bunurile fără plată”. Stenograma mai arăta că în unele localități chiar s-au constituit comisii ad-hoc din „cetățenii cinstiți și din funcționarii Sfatului”. Urmările au fost de-a dreptul tragicomice: „Astfel, în multe părți, cetățenii au trebuit să fie aduși înapoi la vagoane. Toată noaptea s-a continuat inventarierea fără prezența cetățenilor și noaptea s-au plătit la vagoane bani cetățenilor. Astfel au fost făcute multe plăți superficiale, s-au făcut și afaceri, casierul plătind mai puțin decât (valorau) de fapt bunurile vândute, el însușindu-și din bani.”

Bineînțeles, aceste comisii au aplicat din plin „intransigența revoluționară”, comițând crase abuzuri și interzicând dislocaților „să-și ia alimentele toate, mașinile de cusut, biciclete, radio.” La Lovrin, șefa de comisie l-a amenințat pe delegatul P.M.R., afirmând că acesta nu „respectă hotărârea guvernului”, permițând celor dislocați „să-și ia toate alimentele”. Ca urmare, Stenograma arăta că activistul regionalei a ordonat „reținerea” acestei șefe pentru un interval de timp de un „sfert de oră”. Delegatul P.M.R. din raionul Timișoara relatează despre localități „care nu intrau sub incidența măsurilor de deportare”, și-n care „autoritățile locale ar fi dorit” să fie luate aceleași măsuri împotriva „dușmanilor de clasă”. (101) Astfel, „președintele Sfatului de la Șag s-a îmbătat de bucurie, el nu și-a dat seama că comuna nu intră în zona respectivă și a băgat în sperieți populația.” Stenograma califică aceste manifestări drept „stângisme” ale unor secretari de partid. (102)

Raportorul pentru raionul Sânnicolau Mare relatează despre „două cazuri de împotrivire” la deportare, deși „militarii erau foarte bine pregătiți” și „prin severitatea și comportarea lor civilizată”, rezultatul a fost că „îmbarcarea a mers foarte repede, fără scandal”, iar „coloanele” au plecat „disciplinate la gară”. (103) Împotrivirea de care făcea caz activistul a constat în faptul că doi cetățeni au refuzat să deschidă ușa când forțele polițienești le-au comunicat, în cursul nopții, ordinul de deportare. Concluzia era că, totuși, „opoziție fățișă nu a fost”, și că „nu au fost nici plânsete”. (104) „Cauzele” acestei stări de spirit erau explicate în acest fel: dislocații „au văzut forțele noastre” și de aceea „în rândurile celor plecați există o psihoză de război și (ei) sunt bucuroși că pleacă de aici și atunci când va fi război, ei vor fi în interiorul țării.” (105) Din punctul de vedere al raportorului, „întreaga populație germană e intimidată și e convinsă că vor fi luați; fiecare german stă împachetat. La populația română, mijlocașii sunt intimidați, în rândul săracilor și al coloniștilor e o atmosferă justă. La Vâlcani o femeie săracă cu jumătate lanti (sic!) pământ a spus că e foarte justă măsura «de dislocare» și acum, după plecarea acestor oameni, poate «răsufla» ușurată.” (106)

La rândul său, raportorul pentru raionul Timișoara evidențiază faptul că „în rândul populației germane există teoria categoriilor, că acum s-a luat o categorie și mâine vor fi luate alte categorii și pe urmă întreaga masă a germanilor. La Iecea Mare, unde sunt foarte mulți nemți, populația germană spune că e «foarte bine» că «guvernul ne-a scăpat de basarabeni». La Jimbolia au fost unele cazuri, când basarabeni au rămas în afara listei”, astfel încât au fost întocmite ulterior „liste suplimentare”. Activistul consemna mai multe cazuri de „chiaburi” obligați să plece, care au

„denunțat”, în spiritul politicii staliniste care ținea delațiunea la mare cinste, pe „alți chiaburi care nu au fost pe listă. La fel au fost cazuri, când cetățenii care au rămas au demascat pe unii care nu au fost pe listă.” (107)

Printre incidentele petrecute cu ocazia ridicărilor, Stenograma menționată amintea faptul că la Becicherecu Mic o deputată a Sfatului popular „a fost atacată noaptea de 4 indivizi”. Pe câteva vagoane staționate în gara din Timișoara au fost depistate chiar „inscripții” cu lozinca: „Moarte comuniștilor”. (108) Unele probleme erau menționate și în Referatul asupra activității Miliției din 22 iunie 1951: „S-a observat în activitatea Miliției lipsa muncii politice de masă, de împletirea sarcinilor administrativ-organizatorice cu munca politică de lămurire și convingere, (de aceea) milițianul în multe cazuri nu a fost un îndrumător al populației, care să descopere și să demaște uneltirile și elementele dușmănoase dislocate. În unele cazuri, ca de exemplu la Teremia Mare, (un locotenent) de Miliție a avut o atitudine împăciuitoare față de aceste elemente – din care cauză a fost schimbat cu o muncă de birou. În perioada acestei acțiuni, organele de Miliție au avut o serie de lipsuri, confuzii, abateri de la hotărâri, de la morala proletară, și chiar lipsă de vigilență față de dușmanul de clasă.” Teremia Mare era un fel de cap de afiș în acest sens: „În comuna Teremia Mare, milițianul Craioveanu a îndemnat pe Iutchin Dumitru, președintele Frontului Plugarilor, să facă o cerere ca să scape pe chiaburul Roșu Petru, cererea a fost iscălită de 104 oameni. Acțiunea a fost demascată de agitatoarea Vesa Ana. În com(una) Nerău, milițianul Bobu a înștiințat chiaburul Fleseriu pentru a fugi din comună, fiind nașul copilului său. O acțiune dușmănoasă a fost în gara Teremia Mare, când milițienii favorizau pe dislocați – spunând că de ce (ei) să fie trași mâine la răspundere. Față de acțiunile dușmănoase, organele Miliției nu au fost destul de vigilenți și active în aceste cazuri.” (109)

Potrivit unui Raport informativ al Securității, în perioada 18-22 iunie 1951, regionalele C.F.R. Timișoara și Craiova au participat la „operațiunile de dislocare” cu 56 de trenuri, alcătuite din 2.962 de vagoane. (110) Acestea au circulat pe rutele Timișoara-Lugoj-Caransebeș-Orșova și Arad-Ilia-Simeria. După o statistică din 22 iunie 1951, „au plecat din stațiile de îmbarcare din zona de dislocare un număr total de 181 eşaloane, cu 7.780 vagoane, respectiv 9.733 familii, cu 33.944 persoane.” (111) Iar dintr-o Notă întocmită de aceleași organe se desprindea că la 22 iunie „programul de încărcare pe regionala Timișoara nu s-a realizat conform planului”, deoarece dislocații din Biled, Beșenova Nouă și Becicherecu Mic „n-au încăput în trenurile speciale”, fiind necesară o „repartiție suplimentară de câte 30 vagoane pentru fiecare stație.” (112)

În total, după datele autorităților, au fost deportate 40.320 de persoane, dintre care: chiaburi și cârciumari 19.034; basarabeni 8.477; macedoneni 3.557; foști S.S.-iști 2.344; cetățeni străini 1.330; rudele celor fugiți peste graniță 1.218; titoiști 1.054; epurați din zonă, fiind considerați dușmani 731; contrabandiști 657; epurați proveniți din afară 590; persoane care au sprijinit bandiții 367; condamnați politic și de drept comun 341; persoane aparținând conducerii Grupului Etnic German 257; moșieri și industriași 162; foști comercianți 21; alte categorii 180. (113) Miodrag Milin estima cifra totală a sârbilor deportați la peste 2.000. (114)

O statistică a capilor de familie deportați după naționalități pentru cele 18 localități de deportare din Bărăgan dădea următoarele cifre: (115)

Localitatea Români bănățeni Basarabeni și bucovineni Macedoneni (aromâni) Germani Iugoslavi Alții

1. Pelican 222 105 - - - -
2. Ezerul 126 163 30 69 26 -
3. Olaru 272 163 - 169 74 11
4. Dropia 211 120 - 76 - 20
5. Fundata 72 183 49 79 38 -
6. Vișoara 161 178 20 186 32 16
7. Dâlga 191 149 47 134 45 -
8. Lătești 40 190 - 120 119 73
9. Movila Gâldăului 70 70 - 110 - 101
10. Răchitoasa 120 142 44 309 40 31

11. Valea Viilor 147 103 - 148 225 74
12. Salcâmi 290 112 - 108 - 57
13. Brateș 172 116 194 119 20 -
14. Zagna 180 155 58 193 27 -
15. Măzăreni 288 78 72 69 8 -
16. Rubla 147 39 11 246 8 -
17. Bumbăcari 104 88 27 123 48 -
18. Schei 170 32 - 147 57 -
- Total 3069 2153 552 2405 775 409

Rezultau următoarele procentaje ale naționalităților capilor de familie deportați în aceste localități: români bănățeni 32,77%; basarabeni și bucovineni 22,99%; macedoneni (aromâni) 5,89%; germani 25,68%; iugoslavi 8,27%; alții 4,36%. În legătură cu terenurile rămase prin dislocarea acestor oameni, era făcută la 22 iunie 1951 și o Propunere de felul cum să se muncească terenurile evacuaților, de către primul secretar al raionului Sânnicolau Mare, Ioan Lupu, care arăta că „unele culturi” de pe „cca. 12.000 ha de teren rămas” trebuiau urgent recoltate. Din pricina „lipsei acute de brațe de muncă”, activistul propunea inițierea recoltării „sub formă de muncă voluntară”, pentru că „munca sub formă de plată în bani va fi grea sau chiar imposibil” de realizat. Ca urmare, se solicita recurgerea la muncă forțată! (116)

Deportările din vara lui 1951 erau completate cu H.C.M. nr. 344 din 15 martie 1952, care specifica: „Ministerul afacerilor interne va putea, pe cale de decizie, să dispună mutarea din centrele aglomerate a oricăror persoane care nu-și justifică prezența în aceste centre, precum și mutarea din orice localitate a persoanelor care, prin manifestările față de poporul muncitor, dăunează construirii socialismului în Republica Populară Română. Celor mutați li se va putea stabili domiciliu obligator în orice localitate.” (117) În expunerea făcută cu acest prilej de ministrul de interne, Teohari Georgescu, erau enumerate următoarele categorii (stabilite încă prin H.C.M. nr. 1.154/950): „cei care n-au nici o ocupație, cei care refuză sistematic plasarea prin Oficiul forțelor de muncă, cei care au suferit condamnări (politice, n.n.), foștii exploatare etc.” (118) La aceștia erau adăugați acum cei „care (prin) manifestările lor față de poporul muncitor dăunează construirii socialismului în R.P.R. (cum ar fi cei care comit acte de sabotaj, [nu se supun] la executarea legilor și măsurilor organelor de stat, răspândesc [zvonuri și] știri de natură a discredita regimul de democrație populară și [comit alte] fapte de asemenea natură).” (119)

Calvarul deportării pentru toate aceste categorii de cetățeni, în cea mai mare parte nevinovați, a luat sfârșit abia în 1956, când, după normalizarea relațiilor cu Iugoslavia lui Tito, au primit permisiunea de a se reîntoarce la căminele lor. De cele mai multe ori, ei și-au regăsit vechile locuințe devastate sau ocupate de ștăbi, care nu mai catadicseau să le părăsească. Pe parcursul întregii perioade comuniste, nefericiții foști deportați în Bărăgan au continuat să poarte stigmatul unor vremuri cumplite

Note:

- 1 Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *Drama dislocațiilor*, în *Magazin istoric*, nr. 5/1994, p. 52.
- 2 Ibidem.
- 3 Ibidem.
- 4 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, *Golgota Bărăganului pentru sârbii din România 1951-1956*, Timișoara, 1996, p. 21.
- 5 Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 52.
- 6 Ibidem.
- 7 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, *op. cit.*, p. 21.
- 8 Ibidem, p. 22.
- 9 Ibidem.
- 10 Mircea Rusnac, *O răscoală țărănească din anul 1949*, în *Reflex*, Reșița, an IV, nr. 7-8-9 (34-36), iulie-septembrie 2003, p. 55.

11 William Totok, *Aprecieri neretușate. Eseuri, articole și interviuri 1987-1994*, Iași, 1995, p. 78 (capitolul *Deportările în Bărăgan*).

12 Ibidem.

13 Mircea Rusnac, *Procesul intentat liderilor sârbi „titoiști” (1950) și implicațiile sale*, în *Analele Banatului. Serie nouă. Arheologie-Istorie*, Timișoara, nr. 5, 1997, p. 393; „*Scânteia*”, nr. 1.806 din 8 august 1950.

14 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 21.

15 Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, București, 1990, p. 384.

16 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 22.

17 Ibidem.

18 Ibidem.

19 Ibidem.

20 William Totok, op. cit., p. 79.

21 Ibidem. Din bogata bibliografie a deportării în Bărăgan mai consemnăm următoarele titluri: *Dokumentation der Vertreibung der Deutschen aus Ost-Mitteleuropa*, vol. III, *Das Schicksal der Deutschen in Rumänien*, München, 1984 (ed. I, 1957); Christian Geier, *Bărăgan – der rumänische Gulag*, în *Banatica*, Freiburg, nr. 3/1994; Daniel Vighi, Viorel Marineasa, *Rusalii '51. Fragmente din deportarea în Bărăgan*, Timișoara, 1994; Asociația Foștilor Deportati în Bărăgan, *Fotomemoria unei deportări: Bărăgan 1951*, Timișoara, 1995; Daniel Vighi, Viorel Marineasa, Valentin Sămânță, *Deportarea în Bărăgan. Destine, documente, reportaje*, Timișoara, 1996; Smaranda Vultur, *Istorie trăită – Istorie povestită. Deportarea în Bărăgan (1951-1956)*, Timișoara, 1997; Rafael Mirciov, *Pagini din lagărul Bărăganului pentru familiile de bulgari din Banat*, Timișoara, 1998; Wilhelm Weber, *Und über uns der blaue Himmel. Die Deportation in die Bărăgan-Steppe Rumäniens 1951*, München, 1998; *Deportiert in den Baragan 1951-1956. Banater Schwaben gedenken der Verschleppung vor fünfzig Jahren*, editat de Walther Konschitzky, Peter-Dietmar Leber si Walter Wolf, München, 2001; Dumitru Brusalinschi, *Deportați în Bărăgan*, Călărași, 2001; *Deportații în Bărăgan 1951-1956*, Timișoara, 2001 etc.

22 Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, op. cit., în loc. cit., nr. 6/1994, p. 24.

23 Ibidem.

24 Ibidem, p. 25.

25 Ibidem.

26 William Totok, op. cit., p. 80.

27 Ibidem, p. 80-81.

28 Ibidem, p. 81.

29 Ibidem, p. 81-82.

30 Ibidem, p. 82.

31 Ibidem.

32 Ibidem.

33 Ibidem.

34 Ibidem.

35 Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, op. cit., în loc. cit., nr. 5/1994, p. 56.

36 William Totok, op. cit., p. 83.

37 Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, op. cit., p. 57.

38 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 117.

39 Smaranda Vultur, op. cit., p. 273.

40 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 105-106.

41 Smaranda Vultur, op. cit., p. 203-204.

42 Ibidem, p. 214, 215.

43 Ibidem, p. 241-242.

44 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 139.

45 Ibidem, p. 87-88.

46 Ibidem, p. 90.

- 47 Ibidem, p. 92.
- 48 Smaranda Vultur, op. cit., p. 227.
- 49 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 42.
- 50 Ibidem, p. 61.
- 51 Smaranda Vultur, op. cit., p. 332.
- 52 Ibidem, p. 281.
- 53 Ibidem, p. 45-46.
- 54 Ibidem, p. 59.
- 55 Ibidem, p. 63.
- 56 Ibidem, p. 92-93.
- 57 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 150-151.
- 58 Ibidem, p. 40-41.
- 59 Ibidem, p. 56.
- 60 Ibidem, p. 68-69.
- 61 Ibidem, p. 72.
- 62 Ibidem, p. 133-134
- 63 Ibidem, p. 30-31.
- 64 Ibidem, p. 48-49.
- 65 Smaranda Vultur, op. cit., p. 146-147.
- 66 Ibidem, p. 158-159.
- 67 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 32.
- 68 Ibidem, p. 132.
- 69 Smaranda Vultur, op. cit., p. 104-105.
- 70 Ibidem, p. 127.
- 71 Ibidem, p. 209.
- 72 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 57-58.
- 73 Ibidem, p. 104.
- 74 Smaranda Vultur, op. cit., p. 135.
- 75 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 39.
- 76 Ibidem, p. 63-64.
- 77 Ibidem, p. 153-154.
- 78 Ibidem, p. 59.
- 79 Ibidem, p. 85.
- 80 Ibidem, p. 130.
- 81 Ibidem, p. 111-112.
- 82 Ibidem.
- 83 Ibidem, p. 140.
- 84 Ibidem, p. 108.
- 85 Smaranda Vultur, op. cit., p. 257-259.
- 86 Ibidem, p. 266.
- 87 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 53.
- 88 Ibidem, p. 93-94.
- 89 Ibidem, p. 95-96.
- 90 Ibidem, p. 98.
- 91 Smaranda Vultur, op. cit., p. 83.
- 92 Ibidem, p. 192.
- 93 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 135.
- 94 Ibidem, p. 226.
- 95 William Totok, op. cit., p. 84-85.
- 96 Ibidem, p. 85.
- 97 Ibidem.
- 98 Ibidem.

- 99 Ibidem.
100 Ibidem.
101 Ibidem, p. 86.
102 Ibidem.
103 Ibidem.
104 Ibidem, p. 87.
105 Ibidem.
106 Ibidem.
107 Ibidem.
108 Ibidem, p. 88.
109 Ibidem, p. 88-89.
110 Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, op. cit., în loc. cit., nr. 6/1994, p. 25.
111 Ibidem.
112 Ibidem.
113 Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, op. cit., p. 186.
114 Ibidem, p. 28.
115 Apud Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, op. cit., p. 28-30.
116 William Totok, op. cit., p. 91-92.
117 Ibidem, p. 93.
118 Ibidem.
119 Ibidem, p. 94.